ДӘРБӘНД

100 1920-2020 јүз ил сизинләјик

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

Гәзет һәфтәдә бир дәфә чыхыр

Гијмәти 2 рубл.

12+

№25 (98269) 1920-ҹи илдән чыхыр 19 ијун 2020-ҹи ил ҹүмә.

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ ВӘ ИНФОРМАСИЈА НАЗИРЛИЈИ

ПОЛИС ӘМӘКДАШЫНА БАШ ЧӘКМИШДИР

Ијунун 16-да Дағыстанын Башчысы Владимир Васиљев Мәһәррәмкәнд рајон хәстәханасына кетмиш, хидмәти вәзифәсини јеринә јетирәркән зәрәр чәкмиш полис ишчиси Руслан

Рамалдановун јанында олуб. Бир аз әввәл дөвләт сәрһәддиндә бурахылышы көзләјән Азәрбајҹан вәтәндашлары илә полис арасында Дәрбәнд рајонунда мүнагишә баш вермишдир. Хидмәтә көрә полис әмәкдашына тәшәккүрүнү билдирән Дағыстанын башчысы онун сәһһәтилә марагланмышдыр. Тибб ишчиләри мәлумат вермишләр ки, мүтәхәссисләр она бахмыш, лазыми мүајинәләр апармышлар. Полисин мүаличәси үчүн лазыми һәр шеј олдуғуну әминлијини билдирән Владимир Васиљев онун тезликлә сағалыб ајаға дурмасыны арзуламышдыр.

Республика башчысыны мүшајиәт едән ДИН үзрә дахили ишләр назири Абдурашид Мәһәммәдов гејд етмишдир ки, јаранмыш вәзијјәтдә полис әмәкдашы өзүнү итирмәјәрәк вәзифәсини јеринә јетирмишдир ки, бу лајигинчә гијмәтләндириләҹәкдир.

РИА ДАҒЫСТАН

НӘГЛИЈЈАТ ШИРКӘТЛӘРИНИН МҮДАФИӘСИ ҮЧҮН

Ијунун 16-да ДР-дә јени коронавирусун јајылмасы илә әлагәдар вә республикада сосиал –игтисади вәзијјәтин сабитләшмәси мәсәләси Владимир Васиљев тәрәфиндән галдырылмышдыр.

Мәсәләләрдән бири дә автобус маршрутларынын Роспотребнадзор тәрәфиндән тәләбләринә әсасән сосиал дистансијаларын көзләнилмәси вә маска- әлҹәк режими олмушдур. Мәһз буна көрә дә нәглијјат ширкәтләринин кәлирләри ашағы дүшмүшдүр.

Бунунла әлагәдар ДР һөкүмәти Сәдринин биринчи мүавини һаҹымәһәммәд һүсејнов билдирмишдир ки, һөкумәт башчысы Артјом Здуновун башчылығы илә нәглијјат назирлији артыг бу мәсәләни тезликлә һәлл етмәји үзәринә көтүрмүшдүр.

һаҹымәһәммәд һүсејнов ајдынлашдырыб ки, нәглијјатын билет гејдијјатлары апарылмалыдыр. Автостансијаларда һәрәкәт сәнәдләринин долдурулмасы нәзарәтдә сахланылмалыдыр.

Әкәр бүтүн тәләбләр јеринә јетириләрсә, сәрнишин дашымаларынын гијмәтләриндән асылы олараг онлара 50 фаиз јардым вериләҹәк.

90 ИЛЛИК ЈУБИЛЕЈ МҮНАСИБӘТИЛӘ ТӘБРИК ЕТДИ

Дағыстанын башчысы Владимир Васиљев ичтимаи хадим, Дағыстан Дөвләт Шурасынын кечмиш сәдри Магомедали Магомедову 90 иллик јубилеји мүнасибәтилә тәбрик етмишдир. Рекион башчысы Магомедали Магомедовун бу күн бизимлә бир сырада аддымладығы, бунун Дағыстан үчүн бир гүрур олдуғуну сөјләмиш, онун зәнкин тәҹрүбәсиндән, чәтинә дүшдүкдә инсана мәсләһәт вә јардым верә билмәсиндән данышмышдыр.

Владимир Васиљев 20 ил әввәл баш верән һадисәләрдә республиканын кечмиш рәһбәринин мүһүм ролуну вурғулады. «Сиз тәк-тәнһа- јанынызда ҹанкүдәнләриниз олмадан үсјанчылар тәрәфиндән тутулан һөкүмәт Евинә кирдијиниз заман өлкәдә вәзијјәт чох кәркин иди. Бу чәтин иши һәлл етмәк үчүн сизин дөвләт мүдриклијиниз, тәҹрүбәниз, сәлаһијјәтиниз вар иди. Сиз вәтәнпрәвәр, Совет Иттифагыны, Русијаны севән инсанларын ҹанлы нүмунәсисиз.

КОВИД-19 илә бағлы вәзијјәтә тохунан Владимир Васиљев гејд етди ки, нијә бүтүн дүнја илә мүгајисәдә Русијада бу хәстәликдән өлүм нисбәтән аздыр? О, буну чәтин анларда русларын һакимијјәт әтрафында бирләшмәјә наил олмасы илә әлагәләндирди.

«Бу күн һәкимләримизи гијмәтләндиририк. Онларын нә гәдәр чалышдығларыны көрүрүк вә һәр ҹүр шәраит јарадырыг ки, бу хәстәлији мәғлуб етсинләр. Әлбәттә, о вахтлар сиз вә сизин әтрафыныздакылар динҹ бир мүһит тәмин етмәсәјдиниз, инди бу мүмкүн олмазды. Бундан сонра сиз Дағыстаны вә илк нөвбәдә Русијаны дағылмагдан хилас етдиниз. һәјат вә өлүм астанасында Вәтәнә севки нүмунәсини көстәрмисиниз. Биз халг ичиндән чыхмыш икид, ҹәсур дејүшчүләри хатырлајыр вә һөрмәт едирик. Етдијиниз төһфәләрә көрә чох сағ олун», - деди Владимир Васиљев.

Өз нөвбәсиндә Магомедали Магомедов она көстәрилән һөрмәт вә хош сөзләрә көрә тәшәккүр етди. «Бу күн мәним фәалијјәтим дөвләтимиз, Русија Президенти Владимир Путин тәрәфиндән јүксәк гијмәтләндирилир.

Дөвләт башчысындан Дағыстан халгынын ҹәсарәтини ачыглајан вә бу чәтин дөврдә мәним республиканын лидери ролуну вурғулајан тәбрик телеграмыны алдым. Хүсуси олараг Дағыстанын Шимали Гафгазда сүлһүн вә барышығын мөһкәмләнмәсинә вердији төһфә вә Русија дөвләтинин әрази бүтөвлүјүнүн горунмасыны гијмәтләндирмә илә чох гүрур дујурам», -деди.

Бир мүддәт әввәл Азәрбајҹан Президенти Илһам Әлијевин Азәрбајҹан Республикасы илә Русија Федерасијасы, еләҹә дә Азәрбајҹан вә Дағыстан халглары арасында достлуг мүнасибәтләринин вә әмәкдашлығынын инкишафындакы хүсуси хидмәтләринә көрә Магомедали Магомедову Достлуг ордени илә тәлтиф етдији билдирилди.

Хатирәләрини бөлүшәрәк әлавә етди: «Мән чох хошбәхтәм ки, 1999-ҹу илдә- о чәтин күнләрдә Владимир Владимирович Путинлә көрүшмүшәм. О вахты кәнҹ олмасына бахмајараг өзүнүн әсл лидер, көркәмли дөвләт хадими олдуғуну сүбут етди. Онун кәлиши ордуја илһам верди. О заманлар силаһлы гүввәләримизин вәзијјәти јахшы дејилди. Путинин Дағыстана кәлиши илә һәр шеј дәјишди. Биз- әскәр вә забитләримиз, бүтүн дағыстанлылар, онун ичиндә әсл мүдафиәчи, истәнилән вахт етибар едә биләҹәјимиз бөјүк бир дөвләт хадими көрдүк.

Дағыстанлылар да өз нөвбәсиндә әсл вәтәнпәрвәр олдугларыны сүбут етдиләр. Онлар бир нәфәр кими доғма јурдларыны, Конститусијасыны, дөвләтин әрази бүтөвлүјүнү мүдафиә етдиләр. Икинчи дүнја мүһарибәсиндән сонра белә бир күтләви вәтәнпәрвәрлик тәзаһүрүнүн башга бир нүмунәси јохдур. «Мән һәмишә халгымла вә бөјүк Русијанын бир парчасы олдуғумузла фәхр едирәм». Сөзүнә давам едәрәк 90-чы илләрдә дағыстанлыларын Русија Федерасијасынын тәркибиндә галмаг истәјини ифадә етдијини хатырлатды.

Күнүн гәһрәманы коронавирусла мүбаризә мөвзусундан да јан кечмәди: «Епидемија илә әлагәдар бу күн республикаја рәһбәрлик етмәк асан дејил. Хәстәлијә гаршы мүбаризә апармаг үчүн әлиниздән кәләни вә ҝүҹүнүзү сәфәрбәр едирсиниз. һәкимләримиз чох бөјүк гәһрәманлыг көстәрдиләр. Онларын ишинә һөрмәтлә јанашырыг. Истәјирәм ки, Дағыстан бу бәладан тезликлә гуртулсун вә дағыстанлылар өз јарадыҹылыг ишләринә башласынла. Республика рәһбәрлији чохмиллэтли Дағыстан халгынын әмәк наилијјәтләриндән мәмнун оларлар».

Сонра Президентин Шимали Гафгаз Федерал даирәси үзрә нүмајәндәсинин апарат үзрә баш мүфәттиши Александр Степанов өлкә Президентинин тәбрикләрини охуду.

«һөрмәтли Магомедали Магомедович! Хаһиш едирәм, 90 иллик јубилејиниз мүнасибәтилә сәмими тәбрикләрими гәбул едәсиниз. Көркәмли дөвләт хадими вә ичтимаи хадим, әсл вәтәнпәрвәр вә вәтәндаш, Сиз һәм Дағыстан Республикасында, һәм дә өлкә дахилиндә јүксәк, лајигли нүфуза саһибсиниз. Бу илләр әрзиндә мәсулијјәтли, тәләб олунан ишләриниз доғма Дағыстанын игтисадијјатыны вә сосиал саһәсини инкишаф етдирмәјә, һәмјерлиләрин һәјат сәвијјәсини јахшылашдырмаға јөнәлмишдир. Әлбәттә ки, Шимали Гафгазда сүлһүн вә һармонијанын мөһкәмләнмәсинә төһфәниз сон дәрәҹә вачибдир. Сизә мөһкәм ҹансағлығы, вә фираванлыг диләјирәм», -дејилир тәбрикдә.

Риа- ДАГЕСТАН

Дағыстан Тибб Университетинин профессор, мүәллим коллективи вә тәләбә фәаллары илә ДР башчысынын кечирдији ҝөрүшдә Дағыстана ҝәлмиш Москва шәһәриндәки 40 нөмрәли шәһәр клиник хәстәханасынын ДБСН (ГБУЗ) баш һәкими Денис Протсенко да иштирак етмишдир.

Ҝөрүшдә Дағыстанын тибб саһәсиндә тәләб олунан мүтәхәссисләрин һазырланмасы мүзакирә едилмишдир.

Тәдбири Дағыстан Дөвләт Тибб Университетинин ректору Сүлејман Маммајев ачмышдыр. Тәһсил мүәссисәси һаггында данышараг о, гејд етмишдир ки, 2 илдән сонра али мәктәб 90 иллик јубилејини гејд едәҹәк, мүхтәлиф програмлар үзрә ... лјев тибб ишчиләринә һөрмәт вә еһтирамыны белә билдирди: «Бизим һамымызын һәкимләри нә ҹүр севдијини мән тәсәввүр етмирдим. Бу сынаг вахты бизим һәкимләримиз өзләрини нә ҹүр ҝөстәрдиләр? Садә ҹәнҝавәрлик хидмәти», -дејә о, билдирди.

ЛАЗЫМИ МҮТӘХӘССИСЛӘРИН ҺАЗЫРЛЫҒЫ МҮЗАКИРӘ ЕДИЛМИШДИР

мүтәхәссисләр һазырлајыр вә бурада практика јөнәмли тәһсилә үстүнлүк верилир.

Гејд етмәк истәјирәм ки, али мәктәб илк ҝүндән башлајараг практики сәһијјә илә бирликдә јан-јана ишләмишдир. КОВИД-19 пандемијасы шәраитиндә иш үзрә федерал мәркәздә аккредитасијасы илә бизим тәрәфимиздән кечмиш тәһсил програмлары вә модуллары һазырланмышдыр. Али мәктәбдә 5 миндән артыг һәким вә 3,5 мин орта тибб ишчиси тәлим кечмишдир. Реҝионал сәһијјәнин јүкү артанда инфексија хәстәликләри, анестезиолоҝија вә реаниматолоҝија, неврологија кафедраларынын әмәкдашлары да практики сәһијјәдән өз һәмкарларынын көмәјинә ҝәлмиш вә республи канын хәстәханаларында ишләмәјә башламышлар. Бизим тәләбәләримиз- ајрыҹа шәрәфимиздир. Илк ҝүндән 200-дән артыг тәләбә, 100 ординатор «гырмызы зона»да ишләмиш вә ишләјир, 200-дән артыг волонтјор, тибб ишчиси коронавирус инфексијасына гаршы мүбаризәдә иштирак едирләр. Онлар бизим гәһрәманларымыздыр. Бизим тәләбәмиз Һаҹы Шаһнәзәров атасыны хәстәханаја јерләшдирәндә бурада атасына вә диҝәр хәстәләрә көмәк едәрәк волонтјер кими ишләмәјә башламышдыр. Тәәссүфләр олсун ки, онун атасыны хилас етмәк мүмкүн олмамыш, о, вә онун баҹы-гардашлары јетим галмышлар. Али мәктәбдә еләҹә дә КОВИД-19-ла ишләјән тәләбәләр үчүн 200 милјон рубл мәбләғиндә дәстәк Фонду јарадылмыш вә һазырда хүсуси комиссија һәмин вәсаитләрин тәләбә вә ординаторлар арасында бөлүшдүрүлмәси илә мәшғул олур», -дејә али мәктәбин ректору сөзүнә јекун вурду.

Сонра бураја топлашанлара үзүнү тутан Владимир Васи[лјев ...]

Бунунла белә реҝион рәһбәри хатырлатды ки, Дағыстанда олан Денис Протсенко, Москвадан ҝәлән башга мүтәхәссисләр реҝиона алынмыш тәҹрүбәни бөлүшдүрмәјә ҝәлмишләр. Онларын һамысы дағыстанлы һәкимләр кими узун мүддәт гоһум вә јахынларыны ҝөрмәмишдир лакин буна бахмајараг ишләрини давам етдирирләр.

Бундан башга ДР башчысы әлавә етди ки, Федерал Мәркәздән ҝәлән рәһбәр ишчиләр вә мүтәхәссисләр јерли һәкимләрин ишинә јүксәк гијмәт вермишләр.

Денис Протсенко өз нөвбәсиндә гејд етди ки, сәһијјә саһәсиндә емпатија хәстәсини дујмадан пешәкар олмаг мүмкүн дејилдир. Коронавирус мөвзусуна тохунаркән шәрһ етди ки, «Коммунарка»нын Ковид мәркәзинә чеврилдији стасионарлардан бири олмуш вә бу мүддәт әрзиндә бөјүк мүалиҹә тәҹрүбәси топланмышдыр. Сөзүнү давам етдирән Денис Протсенко деди: «Дағыстанда һазырда Москвада олдуғу кими ағыр хәстәләрин сајынын ашағы дүшмәси тенденсијасы мүшајиәт олунур. Бунунла белә бизә, али тибб мәктәбләри мүәллимләринә аналитика үзрә чох бөјүк иш ҝөрмәк лазымдыр. Ковид- 19 хәстәлијинин мүалиҹәсиндә бу вә ја диҝәр јанашмаларын сәмәрәсини вә тәһлүкәсизлијини дәрк етмәк лазымдыр. Епидемиологлар дејирләр ки, һеч бир епидемија бир далға илә кечмир. Чох үмид едирик ки, икинҹи далға нисбәтән јумушаг кечәҹәкдир. Гаршымызда дуран мәсәлә бүтүн хәстәлик тарихләринин вә бизим мүалиҹә јанашмалары тәһлил етмәкдир».

Хүсусилә о, гејд етмишдир ки, вирусла мүбаризәнин өнүндә олан һәким кими о, сон ајларда тиббин тәкбашына терапија тәрәфинә јөнәлдил[...] дијинин чохлу факторлары, о ҹүмләдән ҝенетик полиморфиз нәзәрә алынмалыдыр. Москванын баш анестезиолог- реаниматологу кими о, топлашанларын диггәтини бу ихтисаслашмаја јөнәлтмишдир. Әҝәр әввәлләр бу истигамәт чох популјар идисә, бу ҝүн она мүнасибәт дәјишмишдир. Коронавирусла мүбаризәдә өзүнү мүсбәт тәрәфдән ҝөстәрән тәрәфләр үчүн анестезиолоҝија-реанимасија тәлими програмынын јарадылмасыны тәклиф етди.

«Гәти әминәм ки, бу республикаја чох лазымдыр. Она ҝөрә ки, бурада реанимасија чарпајы Фонду, апаратура вардыр»-дејә Протсенко фикрини билдирмишдир. Бунунла јанашы, Дағыстанын бундан сонра да мүасир аваданлыгла тәҹһиз олунмасынын давам етдирилмәси сәсләндирилмишдир. Чүнки белә бир шәраитдә ишләмәк үчүн кадрлар һазырламаг лазымдыр. Чыхышынын јекунунда о, КОВИД-19-а мүгавимәт үзрә ишә сәфәрбәр олунанлара тәшәккүрүнү билдирмишдир.

ДР Халг Иҹласынын сәһијјә вә сосиал сијасәт үзрә комиссијасынын сәдри Висампаша Ханапијев өз чыхышында чәтин вахтда бирҝә ишин мүсбәт нәтиҹәләрини гејд етди. онун сөзләринә ҝөрә парламент илк ҝүндә јени коронавирус инфексијасы илә мүбаризәјә гошулмушдур. Халг елчиләринин галдырдығы бүтүн мәсәләләр нәтиҹәсиз галмамышдыр.

Висампаша Ханапијев РФ Конститусијасына дәјишикликләр едилмәси мөвзусуна да тохунмушдур: «Республикада диҝәр реҝионларда вә бүтүнлүкдә Русија үзрә сәһијјә саһәсиндә олан мүһүм чатышмамазлыглар бизим һамымыза бәллидир. Бүтүн бунлары билән Русија Президенти Владимир Путин РФ Конститусијасына сәһијјә вә сосиал саһә үзрә конкрет дәјишикликләр салмышдыр. Бүтүн бу дәјишикликләр комиссијаларда мүзакирә едилмиш, онлар әһалинин һәјатынын кејфијјәтини јахшылашдырмаға хидмәт едәҹәкдир. Бунунла әлагәдар о, бураја топлашанлардан РФ Конститусијасына сәсвермәдә фәал иштирак етмәји хаһиш етмишдир.

«Волонтјоры-медики» волонтјор корпусунун башчысы ДДТУ-нун тәләбәси Елвира Мәҹидова өз чыхышында көнүллүләрин фәалијјәти үстүндә дајанды. Мәлумат верди ки, аидијјаты олан диҝәр идарә вә структурларла бирликдә волонтјор тибб ишчиләри «Мы вместе» Үмумрусија лајиһәсини һәјата кечирирләр. Онун чәрчивәсиндә 1500 волонтјор ҹәлб едилән вә өзүнүтәҹриддә олан јашлы инсанларын 2 миндән чох әризәсинә әмәл едилмишдир.

Дискуссија ҝөрүшүн давамы олду, гонаглар мүәллим вә тәләбәләри марагландыран суаллара ҹаваб вердиләр.

РИА-ДАҒЫСТАН

ТИКИНТИ МЕЈДАНЧАЛАРЫНДА ОЛДУЛАР

Бу јахынларда ДР Һөкумәти Сәдри Артјом Здунов Гајакәнд рајонуна ишҝүзар сәфәри чәрчивәсиндә Ново-Викри вә Гајакәнд кәндләриндә бир сыра сосиал објектләрин тикинтисинин ҝедишатыны јохламышдыр. Сәфәрдә баш назири онун мүавини Инсаф Хајруллин, рајон башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән Мәһәммәд Елдарханов мүшајиәт етмишләр.

Танышлығын илк мәнтәгәси Ново- Викри кәндиндә 120 јерлик мәктәбәгәдәр тәһсил мүәссисәсинин тикинтисинин ҝедишаты олмушдур. Биринҹи објектдә тикинтинин һазырлығы 27 фаиз тәшкил едир вә бу һагда 414 вә 412 нөмрәли тикинти идарәләри филиалынын рәиси мәлумат вермишдир. О, билдирмишдир ки, тикинтинин конструктив һиссәси һазырдыр: «Дәмир- бетон каркас дурур, бүтүн үстүөртүлмә јерләри бетонлашдырылмыш, фәһләләр отагларарасы кәсдирмәләри кәрпиҹлә тикирләр.

Һазырда објектдә 147 нәфәр фәһлә, 4 нәфәр мүһәндис-техники ишчи, 4 әдәд техника ишләјир», -дејә о, әлавә етди.

Бунунла әлагәдар Һөкумәт Сәдри иш јерләри ачылмасынын артырылмасынын ваҹиб олдуғуну ҝөстәрди. Бундан башга илк нөвбәдә ишчиләрин дағыстанлы олмасына вә тикинти материалларыны ҝөндәрән дағыстанлы иш адамларына үстүнлүк верилмәлидир ки, бу да Дағыстанын игтисадијјатыны дәстәкләјәҹәкдир. Мәһәммәд Чамајев мәлумат вермишдир ки, рајонун мәшғулијјәт мәркәзи фәһләләрин сечилмәси илә мәшғул олмаға һазырдыр.

Артјом Здунов билдирди ки, оператив гәрарҝаһын јығынҹағында бу ајын 15-дән мәһдудијјәтләрин ләғв едилмәсинин биринҹи мәрһәләсинә кечмәк һаггында гәрар гәбул едилмишдир ки, бу да тикинти материаллары, логистик мәсәләләрин сөзсүз ки, һәллини јүнҝүлләшдирәҹәкдир. Назирләр кабинетинин башчысы еләҹә дә илин ахырына кими објектдә ишләрин баша чатдырылмасынын ваҹиб олдуғуну ҝөстәрмишдир. Һөкумәт нүмајәндәләри һәмин кәнд бирләшмәсиндә 420 јерлик мәктәб тикинтисини дә јохламышлар. Подратчынын сөзләринә ҝөрә објектин һәлә өтән илдә тикилиб баша чатмасына бахмајараг газ чәкилмәсилә јаранмыш техники проблемләр олдуғундан истифадәјә верилмәмишдир. Ону динләјән баш назир өзүнүн мүавининә һәмин мәктәбин тикинтисинин республика инвестисија програмына (РИП) дахил едилмәсинә, експертиза лајиһәсинин һазырланмасына вә лазыми вәсаитләрин артырылмасына тапшырыг верди. Бу вәсаитләрин мәнимсәнилмәсинә нәзарәти рајон вә кәнд бирләшмәләринин башчылары шәхси мәсулијјәтинә алмалыдырлар. Гајакәнд рајону башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән Мәһәммәд Елдарханов журналистләрлә сөһбәтдә гејд етди ки, һөкумәтин тапшырығы сајәсиндә малијјәләшдирмә мәсәләси һәлл едилмишдир. О, еләҹә дә гејд етмишдир ки, сон илләрдә милли програмлар һесабына чохлу лајиһәләр һәјата кечирилир.

«Биз бу лајиһәләрдә фәал иштирак едирик. Бу ил инфраструктурун јахшылашдырылмасына сифариш вермишик- ушаг бағчасына ҝириш јолуна асфалт дөшәмәк истәјирик. Әввәләр бизим бу гәдәр објектләримиз олмамышдыр», -дејә бәләдијјә рајону башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән әлавә олараг дәстәјә ҝөрә республи ка башчыларына тәшәккүрүнү билдирди.

Сонра Артјом Здунов поликлинкасы олан 50 јерлик рајон хәстәханасынын тикинти мејданчасына ҝәлди, тикинти ишләринин ҝедишаты илә таныш олду. 2009-ҹу илин бәләдијјә контрактына ҝөрә тикинтиси башланмыш бу објектин тикинти гурашдырылма ишләринин дәјәри 249 милјон рубл тәшкил едир, бу ҝүнә исә алынмыш мүсбәт рәјләрә ҝөрә онун дәјәри 83 милјон рубл артмышдыр.

Бунунла әлагәдар рајон објектин истифадәјә верилмәсиндән өтрү ДР бүдҹәсинә әлавәләр едиләндә објектин әлавә малијјәләшдирилмәсинин нәзәрә тутулмасы тәклифи илә чыхыш етмишдир. Дөвләт нүмајәндәләри хәстәхананын бинасыны ҝәзәндә баш һәким проблемли мәсәләләри сәсләндирди.

Ҝөрүшә јекун вуран Артјом Здунов сәһијјә назирлијинә баш һәкимлә бирликдә бинанын конструксијасыны дәјишмәдән нәҹүр гәрарларын тапылмасынын мүмкүн олдуғуну тапшырмышдыр.

РИА-ДАҒЫСТАН

БИЗИ РУСИЈА КОНСТИТУСИЈАСЫНДА ҺАНСЫ ДӘЈИШИКЛИКЛӘР КӨЗЛӘЈИР?

Мәлум олдуғу кими, Русија Президенти Владимир Путинин Федерал Мәҹлисә мүраҹиәтиндә өлкәдә көклү дәјишикликләрин анонсу верилмишдир.

Белә ки, Русија лидери дөвләт һакимијјәти системинә әсаслы дәјишикликләр олунмасыны тәклиф едиб. Белә көрүнүр ки, өлкәдә президент сәлаһијјәтләри азалдылаҹаг, әвәзиндә исә Федерал Мәҹлисин вә Дөвләт Шурасынын сәлаһијјәтләри кенишләндириләҹәк.

Владимир Путин чыхышында билдириб ки, өлкәдә јени Конститусија гәбул едилмәсинә еһтијаҹ јохдур вә али ганунун бир нечә бәндинә дәјишикликләр олунмасы кифајәтдир. Експертләрин фикринҹә, Президентин тәклифләри 1993-ҹү илдә гәбул едилмиш Конститусијаја ән әсаслы дәјишикликләр олаҹаг. Бәс бунлар һансы дәјишикликләрдир?

Конститусија өлкәнин һүгуг мәканында приоритет тәшкил етмәлидир. Конститусијаја дәјишикләрә әсасән, мәмурлар, депутатлар вә дикәр вәзифәли шәхсләрин хариҹи өлкәнин вәтәндашы олмасы вә ја хариҹи өлкәдә јашамаг һүгугуна малик олмасы гадаған едиләҹәк.

Президентлијә намизәдләрлә бағлы да мүһүм дәјишикликләр нәзәрдә тутулуб. Президент олмаг истәјән шәхс Русијада ән азы 25 ил јашамалы (инди бу мүддәт 10 илдир) вә нә намизәдлији дөврүндә, нә дә ондан әввәл хариҹи вәтәндашлығы олмамалыдыр. Бундан әлавә, Конститусијанын бир шәхсин ики мүддәт сечилмә һүгугу барәдә бәндиндән "ард-арда" сөзү көтүрүләҹәк.

Русијада дөвләт һакимијјәти вә јерли өзүнүидарә органларындан ибарәт ваһид һакимијјәт системи јарадылаҹаг.

Дикәр јенилик исә Дөвләт Шурасынын статусу илә бағлыдыр. Бу, Русија Президенти јанында мәшвәрәтчи оргaндыр. Владимир Путин Дөвләт Шурасынын статусуну Конститусија илә мүәјјәнләшдирмәји тәклиф едиб. Дөвләт башчысынын рәһбәрлик етдији Дөвләт Шурасына парламентин һәр ики палатасынын нүмајәндәләри, президентин сәлаһијјәтли нүмајәндәләри, рекионларын башчылары дахилдир. Политологларын рәјинә көрә, кәләҹәкдә Дөвләт Шурасы иҹра һакимијјәти структурунун бир һиссәсинә чевриләҹәк.

Русија Федерал Мәҹлисинин сәлаһијјәтләри кенишләндириләҹәк. Федерал Мәҹлис Русија Федерасијасынын парламентидир. Бу орган Дөвләт Думасы (ашағы палата) вә Федерасија Шурасындан (јухары палата) ибарәтдир. Федерал Мәҹлис һөкумәти формалашдыраҹаг. Әввәлләр Баш Назир Дөвләт Думасы илә разылашдырылараг Президент тәрәфиндән тәјин едилирди. Инди исә Дөвләт Думасы һәм дә Баш Назирин намизәдлијини тәсдиг едәҹәк вә һәмин намизәдин тәклифи илә һөкумәт үзвләри сечиләҹәк. Президентин Баш Назирин намизәдлијини рәдд етмәк һүгугу олмаса да, ону ишдән азад етмәк сәлаһијјәти галаҹаг.

Күҹ структурларына кәлдикдә исә президент бу гурумларын рәһбәрләрини Федерасија Шурасы илә разылашдырдыгдан сонра тәјин едә биләҹәк. Ејни заманда, Силаһлы Гүввәләрә команданлыг вә өлкәнин бүтүн һүгуг системинә нәзарәт дә Президентин әлиндә галаҹаг.

Владимир Путин Федерал Мәҹлисә мүраҹиәтиндә гејд едиб ки, Конститусијаја дүзәлишләр ганунун фундаментал әсасларына тохунмур вә демәли, вәтәндашларын сәсвермәси әсасында парламент тәрәфиндән тәсдигләнә биләр. Артыг Русија Президенти ијулун 1-дә сәсвермәнин кечирилмәси барәдә Фәрман имзалајыб. Кремлин мәтбуат катиби Дмитри Песковун сөзләринә көрә, сөһбәт референдумдан јох, сәсвермәдән кедир, чүнки дәјишикликләр Конститусијанын тәмәл бәндләринә аид дејил.

Русија Президенти Конститусијаја дәјишикликләрин һазырланмасына даир ишчи групун јарадылмасы һаггында Сәрәнҹам имзалајыб. Група Федерасија Шурасынын Конститусија ганунвериҹилији вә дөвләт гуруҹулуғу комитәсинин сәдри Андреј Клишас, Дөвләт Думасынын Дөвләт гуруҹулуғу вә ганунвериҹилик комитәсинин сәдри Павел Крашенников, Русија Һөкумәти јанында Ганунвериҹилик вә Мүгајисәли Һүгугшүнаслыг Институтунун директору Талија Хабријева башчылыг едирләр. Група бүтөвлүкдә 70 нәфәр дахилдир.

Һазырлады: Таһир Салеһ

ДӘРБӘНДЛИЛӘР РУСИЈА КҮНҮНҮ ГЕЈД ЕТМИШЛӘР

Ијунун 12-дә дәрбәндлиләр бүтүн өлкәдә олдуғу кими тәнтәнәли сурәтдә Русија Күнүнү гејд етмишләр. Шәнликләр гәдим Нарынгалада баш тутмушдур.

Тәдбирдә Дәрбәнд шәһәр администрасијасы рәһбәринин мүавини Видади Зејналов вә шәһәр депутатлары Мәҹлисинин сәдр мүавини Мәһәммәд Мәһәммәдов иштирак етмишләр.

Бајрам мүнасибәтилә Мәһәммәд Мәһәммәдов депутат корпусу адындан бүтүн шәһәр сакинләрини тәбрик едәрәк, гејд етмишдир ки, дағыстанлылар һәмишә вәтәнләринә хүсуси мәһәббәт бәсләмишләр. Һазырда бу күн Дәрбәнддә вә бүтүн республикада кедән дәјишиликләр республикамызын кәләҹәкдә даһа да чичәкләнмәси үчүн зәмин јарадыр.

Видади Зејналов да шәһәр башчысы Хизри Абакаров вә өз адындан дәрбәндлиләри бајрам мүнасибәтилә тәбрик етмишдир.

"Русија Күнү бүтүн русијалылары бирләшдирән әсас дөвләт бајрамларындан биридир. Бу бајрамда һәр кәсә ҹансағлығы, уғурлар, сүлһ вә фираванлыг арзулајырам «- дејә о, гејд етмишдир.

Дәрбәнд шәһәр мәдәнијјәт, кәнҹләр сијасәти вә идман идарәси исә дәрбәндләрин Үмумрусија «Мы Россија» флешмобунда иштиракыны тәшкил етмишдир. Лајиһә Русија Күнүнүн гејд олунмасы чәрчивәсиндә онлајн форматда апарылмышдыр. Аксија иштиракчылары Русија Федерасијасынын Дөвләт Һимнини сәсләндирмишләр. Көнүллүләр Русијанын үчрәнкли символик лентләрини пајламышлар. Шәнлик тәдбиринин сонунда бајкерләр Русија бајраглары илә Нарынгаладан башлајараг шәһәр күчәләриндән кечмишләр.

Таһир САЛЕҺ

АЗӘРБАЈҸАН НҮМАЈӘНДӘЛӘРИ ДӘРБӘНД РАЈОНУНДА

Бу күнләрдә Азәрбајҹан Республикасынын нүмајәндә һејәти Дәрбәнд рајонунда олмушдур. Бу барәдә Дәрбәнд рајон администрасијасынын мәтбуат хидмәти мәлумат вермишдир. Азәрбајҹан Республикасы Дахили Ишләр Назирлијинин Ҹинајәт ишләри үзрә истинтаг идарәсинин рәиси Арзу Дашдәмирову вә Азәрбајҹан Хариҹи Ишләр Назирлијинин нүмајәндәләрини, Дағыстан Республикасы Дахили Ишләр Назирлијинин назир мүавини Рүфәт Исмајылов, Дәрбәнд рајонунун башчысы вәзифәсини иҹра едән Фуад Шыхыјев, Дәрбәнд рајону полис шөбәсинин рәиси Мирбаба Сејидов, Дәрбәнд рајон башчысынын мүавини Елман Рәҹәбәлијев вә дикәр рәсми шәхсләр гаршыламышлар.

Азәрбајҹан нүмајәндә һејәтинин сәфәринин мәгсәди ики дөвләтин сәрһәдини кечмәк вә вәтәнә дөнмәк истәјән 120 нәфәрдән ибарәт Азәрбајҹан вәтәндашлары илә биркә көрүш кечирмәк вә сијаһыларынын дәгигләшдирилмәси олмушдур.

ГӘҺРӘМАН ШӘҺӘРЛӘРИН КӨСТӘРИҸИЛӘРИ ОЛАН БИР ДИРӘК ЈАРАДЫЛАҸАГДЫР

Ваһид Русија партијасынын рекионал бөлмәсинин мәтбуат хидмәтиндән верилән мәлумата көрә, Маһчгаладакы «Русија мәним тарихим» тарихи паркынын әразисиндә Бөјүк Вәтән мүһарибәсинин гәһрәман шәһәрләринин адлары көстәрилән ишарә мәнтәгәсинин јарадылмасы планлашдырылыр. Лајиһә партијанын рекионал сијаси Шурасынын үзвү,Маһачгаланын Киров рајон Иҹласы сәдринин биринҹи мүавини Тимур Әлијевин тәшәббүсү илә һәјата кечирилир вә кәнҹләрин вәтәнпәрвәрлик тәрбијәси руһунда јетишдирилмәси мәгсәдини күдүр.

Әлијевин сөзләринә көрә гәһрәман шәһәрләрин дағыстанлыларын хатирәсиндә әбәдиләшдирилмәси идејасы онун фикриндә чохдан вар иди. «Гәһрәман шәһәр» фәхри ады ССРИ-дә 1941-1945-ҹи илләр Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндә вәтәнләрини горумаг үчүн бөјүк гәһрәманлыг вә ҹәсарәт көстәрмиш сакинләри олан шәһәрләрә верилди.

Бу күн онлардан јалныз једдиси Русијададыр. Анҹаг һамыны хатырламалыјыг. Кәнҹләр вә јеткин нәсил, һәм һәрби, һәм дә мүлки әһали арасында ағыр итки верән, савашын илк күнләриндә ишғалчыларын илк зәрбәсини алан шәһәрләрин хатирәсини әзиз тутмалыдырлар», - дејә парламентаријада гејд едилиб.

Бу сүтунун һүндүрлүјүнүн 5 метр, диаметринин исә 16 сантиметр олаҹағы көзләнилир. Сүтунун гуртараҹағында «75 ил» јазысы олан бешкушәли гызыл улдуз гурашдырылаҹаг. Үмумиликдә сүтунда гәһрәман шәһәрләрин адлары јазылан 13 ох ишарәси олаҹаг вә бу охлар ишарә етдикләри шәһәрләрин истигамәтинә тәхмини јөнәлдиләҹәкдир.

КӘНД ТӘСӘРРҮФАТЫ ИШЛӘРИНИН КЕДИШИЛӘ ТАНЫШ ОЛУБ

Ијунун 14-дә Дағыстан Республикасы Милли Мәҹлисинин аграр сијасәт вә тәбиәтдән истифадә Комитәсинин сәдри Асијат Әлијева Дәрбәнд рајонундакы тәсәррүфатларын бириндә – «Н.Әлијев» адына АСҸ-дә олмушдур.

Сәфәр заманы мүәссисәнин баш директору Маһач Атајевлә бирликдә кәнд тәсәррүфаты ишләринин кедиши илә таныш олду. Үзүм бағларына да бахылыб, мүәссисәнин истеһсал мејданларынын модернләшдирилмәси просеси мүзакирә олунуб. Бу ил јахшы үзүм мәһсулу көзләнилир.

Мүәссисәнин баш директору шәрабчылара көстәрилән дәстәјә көрә республика рәһбәрлијинә тәшәккүрүнү билдирди. Гејд етди ки, дөвләт дәстәји сајәсиндә үзүм бағларынын салынмасы вә онлара гуллуг үчүн субсидијалар алмаг мүмкүндүр. Бу ҹүр көмәк бизә һәр ил јени үзүм бағлары салмаға имкан верир.

Өз нөвбәсиндә Асијат Әлијева көрүлән ишләрә, о ҹүмләдән истеһсал күҹүнүн артырылмасына вә ән сон кәнд тәсәррүфаты үсулларынын тәтбигинә, тәкҹә техники дејил, һәм дә сүфрә үзүм сортларынын әкилмәсинә көрә мүәссисә рәһбәринә тәшәккүр етди.

РИА «ДАҒЫСТАН»

КОНСТИТУСИЈАДА ДӘЈИШИКЛИКЛӘР МҮЗАКИРӘ ЕДИЛИР

Русија Федерасијасынын Конститусијасына едиләчәк дәјишикликләри мүзакирә едән јазычы, журналист, публисист Һачы Нәчәфов Русијанын ССРИ-нин вариси олдуғуну сөјләди.

Һачы мүәллим, шәрһиндә Әсас Гануна едилән дүзәлишләрин чох вачиб вә зәрури олдуғуну, Русија Федерасијасынын суверенлијинин мөһкәмләндирилмәсинә, русијалыларын сосиал мүдафиәсинин күчләндирилмәсинә, мәдәни вә әнәнәви аилә дәјәрләринин горунмасына, лајигли тәрбијә үчүн шәраитин јарадылмасына јөнәлдилдијини деди.

Дәјишикликләрдән биринә дә тохунмаг истәрдим:" Русија Федерасијасы өз әразисиндә бејнәлхалг тәшкилатлара, онларын органларына үзв олмаг вә һабелә бејнәлхалг мүгавиләләрдә иштирак етмәклә ССРИ-нин һүгуги варисидир.

Лакин, гысача олараг дејим ки, кечмиш республикаларын һансынын ССРИ-нин вариси олдуғуну мүәјјәнләшдирмәдиләр. Бүтүн дикәр республикаларын ән бөјүк республикасы олан - Русија олдуғуна бахмајараг бу рәсми сәнәдләрдә гејд олунмур.

Совет Иттифагы бир чох бејнәлхалг мүгавиләләр имзалады, бәзиләринин бу күнә гәдәр гүввәдә олан узунмүддәтли, мүәјјән өһдәликләри вар иди вә өлкәдән кәнарда олан әмлак активләри сәлигәли мәбләғдә гијмәтләндирилирди. Бунлары ким тәрк едиб, ССРИ-нин имзаладығы мүгавиләләрин ичрасына ким чавабдеһдир? Русија. Буна көрә дә, бу бәндин өлкәнин Әсас Ганунуна дахил едилмәси зәрурәти јаранмышдыр."- о, билдирди.

Һачымәт Чаббаров –мүғәнни Русија Федерасијасы әразисинин бирлијинин вә бүтөвлүјүнүн горунмасы илә бағлы Конститусијаја едилән дәјишиклији шәрһ етди.

Хүсусилә, Русијанын бирләшдирилмәли, бөлүнмәз, күчлү олмалы олдуғуну вә буна көрә дә Русија Конститусијасында һүгуги вә әрази суверенлијинин јазылмалы олдуғуну сөјләди. Русијанын бирчә һиссәсинин дә һеч вахт башга бир дөвләтә вериләбиләчәји барәдә дүшүнчәјә кәтирмәк олмаз. Онун сөзләринә көрә, бу, кәләчәкдә бүтүн вәтәндашлара, о чүмләдән дөвләт башчысына шамил едилмәлидир. Беләликлә, ијулун 1-дә аиләм вә мән мүтләг кедиб Русија Конститусијасындакы дәјишикликләрә сәс верәчәјик.

Һәсәнбәј Хидиров- гочаман педагог, ДР –ин әмәкдар мүәллими

Дөвләт Думасынын Дөвләт Гуручулуғу Комитәси Конститусијаја рус дили вә республикаларын дилләри илә бағлы дүзәлишләри дәстәкләди. Онун сөзләринә көрә, рекионлар дөвләт гурулушуна әсасән - рус дили илә јанашы доғма дилләрини дә горумаг һүгугуна маликдир.

«Дүшүнүрәм ки, бу чох јахшы вә мүвафиг дүзәлишдир. Бу, дилин горунмасына, дәрсликләрин чапына вә мәктәбләрдә ана дили дәрсләринин тәдрисинә тәсир едәчәк».

О, хүсусилә гејд етди ки, бу дүзәлиш, о чүмләдән Дағыстан халгларынын дилләри үчүн үмид јарадачагдыр. «Дағыстанда өз дили вә мәдәнијјәти олан халглар јашајыр. Ејни заманда, нәсли кәсилмәкдә олан дилләримиз дә вардыр. Дүшүнүрәм ки, дөвләтимизин башчысы бу проблеми баша дүшүр»- дејә билдирди.

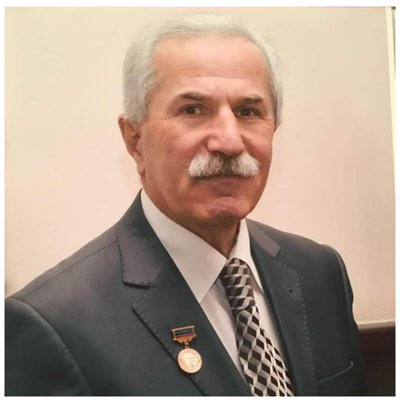

Нәсир Бабајевич Шаһмурадов - педагог, бәстәкар, ДР –ин әмәкдар инчәсәнәт хадими Русија Федерасијасынын Конститусијасына дәјишикликләрлә бағлы фикирләрини бөлүшдүрдү. О, дөвләтин Әсас Ганунуна едилән дәјишикликләрин сәнәт адамларыны дәстәкләјәчәјинә әминдир.

Нәсир мүәллим дејир:- "Мәдәнијјәтин горунмасы илә әлагәли һәр шеј мәним үчүндүр. Мәдәнијјәтдә јашајан инсанлар үчүн Конститусијада Русија Федерасијасындакы мәдәнијјәтин чохмилләтли халгын бәнзәрсиз ирси олмасы шәртдир. Мәним үчүн Дәрбәнд Мусиги мәктәбинин мүәллими кими әһәмијјәтлидир. Тәһсил вә мәдәнијјәт саһәсини тәмсил етдијимә көрә, бу, мәним үчүн чох вачибдир ".

Онун фикринчә, Конститусијаја тәклиф олунан дәјишикликләр өлкәнин мәдәни ирсинин горунмасына вә Русија мәдәнијјәтинин харичдә популјарлашмасына өз төһфәсини верәчәкдир. Аиләдә киши вә гадынын бирлији олдуғуну сөјләјән Нәсир мүәллим дүзәлишин әһәмијјәтини дә вурғулады. О, хошбәхт вә сағлам өвладларын ана вә ата илә бир аиләдә бөјүдүкләрини сөјләди.

Өз нөвбәсиндә, Нәсир Шаһмурадов Совет дөврүндә мәдәнијјәтә хүсуси диггәт јетирилдијини, лакин бу күн онун чатышмазлығынын һисс едилдијини гејд етди. О, мәдәнијјәтин өлкә үчүн әһәмијјәтини Конститусијада мөһкәмләндирмәји вачиб сајыр.

"Мусиги тәһсили асан дејил. Чох узун вә һәјатыны сәнәтә вермиш инсанларын әмәк һаглары артырылмалы вә мадди вәзијјәтләри јахшылашдырылмалыдыр. Инсанлар бу барәдә данышыр. Президент буну ешитди" – дејә Нәсир мүәллим вурғулады.

Мүсаһибәләри гәләмә алды:

Таһир САЛЕҺ

НӘГЛИЈЈАТ ШИРКӘТЛӘРИНИН МҮДАФИӘСИ ҮЧҮН

Ијунун 16-да ДР-дә јени коронавирусун јајылмасы илә әлагәдар вә республикада сосиал –игтисади вәзијјәтин сабитләшмәси мәсәләси Владимир Василјев тәрәфиндән галдырылмышдыр.

Мәсәләләрдән бири дә автобус маршрутларынын Роспотребнадзор тәрәфиндән тәләбләринә әсасән сосиал дистансијаларын көзләнилмәси вә маска- әлчәк режими олмушдур. Мәһз буна көрә дә нәглијјат ширкәтләринин кәлирләри ашағы дүшмүшдүр.

Бунунла әлагәдар ДР һөкумәти Сәдринин биринчи мүавини Һачымәһәммәд Һүсејнов билдирмишдир ки, һөкумәт башчысы Артјом Здуновун башчылығы илә нәглијјат назирлији артыг бу мәсәләни тезликлә һәлл етмәји үзәринә көтүрмүшдүр.

Һачымәһәммәд Һүсејнов ајдынлашдырыб ки, нәглијјатын билет гејдијјатлары апарылмалыдыр. Автостансијаларда һәрәкәт сәнәдләринин долдурулмасы нәзарәтдә сахланылмалыдыр.

Әкәр бүтүн тәләбләр јеринә јетириләрсә, сәрнишин дашымаларынын гијмәтләриндән асылы олараг онлара 50 фаиз јардым вериләчәк.

БӨЈҮК ЧӘСАРӘТЛИ ИНСАН

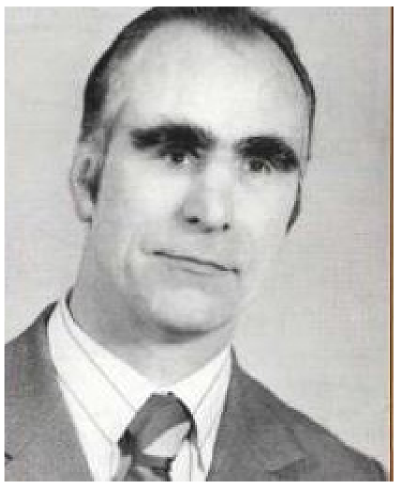

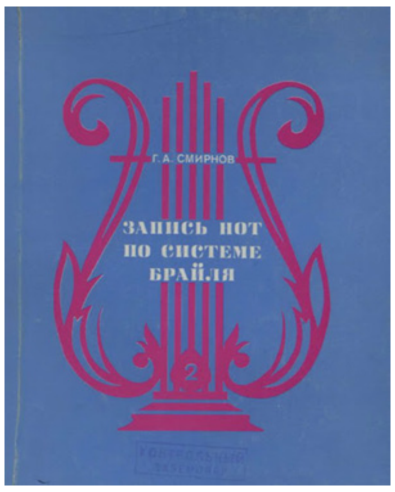

Ијунун 15-дә, саат 15.00-да инстаграм сәһифәсиндә Дағыстан Республикасы Мәдәнијјәт Назирлијинин корлар үчүн хүсуси китабханасында көркәмли шәхс- кор педагог Глеб Александрович Смиронова һәср олунмуш тәгдимат тәгдим едилмишдир.

Бу ил бәстәкар, аккордионист, мусигишүнас, Брајл нот әдәбијјатынын мусиги редактору Г.А.Смироновун анадан олмасынын 90 иллији гејд олунур.

Тәгдимат заманы китабхана охучулары кор мусигиологун һәјаты вә јарадычылығы, көркәмли уғурлары илә таныш олачаглар. Глеб Александрович Смиронов, көздән мәһрум олан ушаглара вә мусигичиләрә көмәк етмәк үчүн бир чох китаблар нәшр етмишдир. Онун «Брајл нот системи» адлы релјефли нөгтәли јазылар вә гејдләрин охунмасынын өјрәнилмәсинә даир методики ишләрә бөјүк тәләбат вар.

АЗӘРБАЈЧАНЫН МИЛЛИ ГУРТУЛУШ КҮНҮ

1993-чү ил ијунун 15-и Азәрбајчан тарихинә Милли Гуртулуш Күнү кими дахил олуб вә дөвләтчилијини јох олмаг тәһлүкәсиндән хилас едиб. Азәрбајчан халгынын үмуммилли лидери Һејдәр Әлијев өз хиласкарлыг миссијасы илә өлкәнин мүстәгиллијини горуду, республикада туғјан едән ичтимаи-сијаси бөһраны арадан галдырды вә инкишафын тәмәлини гојду. Бу күн милли гуртулуш идеолокијасынын тәнтәнәси мүстәгил республиканын давамлы инкишафында өзүнү бүрузә верир, рекионда вә дүнјада Азәрбајчанын нүфузу даһа да артыр.

Милли гуртулуш фәлсәфәси сөзүн кениш мәнасында Азәрбајчанын мөвчудлуғуну, онун ән бөјүк тарихи наилијјәти олан мүстәгиллијини тәмин етди. Халгын тәкидли тәләби илә икинчи дәфә һакимијјәтә гајыдан Һејдәр Әлијев ијунун 15-дә Азәрбајчан Али Советинин сәдри сечилди. Улу Өндәр бөјүк рискләрә бахмајараг, халгын гуртулушу миссијасыны чәсарәтлә өз үзәринә көтүрдү. Бунунла да өлкәдә узун илләр давам едән кәркинлик вә гаршыдурма сәнкиди, республика вәтәндаш мүһарибәсиндән вә парчаланма тәһлүкәсиндән хилас олду. Беләликлә, бу мүһүм тарихи күн халгын јаддашына Милли Гуртулуш Күнү кими һәкк олунду вә 1997-чи илдән етибарән парламентин гәрары илә рәсми бајрам кими гејд олунур.

Милли Мәчлисин 1993-чү ил ијунун 15-дә кечирилән ичласындакы чыхышында Улу Өндәр Азәрбајчан дөвләтчилијинин кәләчәк инкишаф стратекијасыны елан етди вә сонракы илләрдә ону һәјата кечирди. Әкәр мүстәгиллији газанмаг илкин шәрт идисә, икинчи вачиб мәсәлә ону горујуб инкишаф етдирмәк иди вә бу, Үмуммилли Лидерин ирадәси сајәсиндә реаллыға чеврилди. Һејдәр Әлијев милли дөвләтчилијин консепсијасыны јаратды. Бүтүн манеәләрә бахмајараг ән гыса мүддәтдә өлкәдә ичтимаи-сијаси сабитлик бәрпа олунду. АХЧ-Мүсават һакимијјәти исә тәбии ки, Һејдәр Әлијевин уғурларыны гысганчлыгла гаршылајыб она мане олмаға чалышды. Вәзијјәтдән сәбирлә чыхан Президент Һејдәр Әлијев телевизија васитәсилә халга мүрачиәт етди. Ијунун 20-дә Азәрбајчан һәгигәтләринин дүнја ичтимаијјәтинә чатдырылмасы мәгсәдилә јерли вә харичи журналистләр үчүн брифинг кечирди. Ијунун 21-дә исә бир сыра өлкәләрин дипломатлары илә көрүшдү. Бу саһәдә јүрүдүлән сијасәт республиканы информасија блокадасындан чыхарды. Дүнјада Азәрбајчанла бағлы формалашан фикир мүсбәт јөнүмдә дәјишди. Мәһз беләбир мүрәккәб сијаси шәраитдә Һејдәр Әлијевин бөјүк потенсиалы Азәрбајчанын мүстәгиллијинин гарантына чеврилди. Үмуммилли Лидерин шәхсијјәти, онун өзүнәмәхсус сијаси идарәетмә габилијјәти, харизмасы, гәтијјәти, узагкөрәнлији бөһрана сон гојду, халг Азәрбајчан вә азәрбајчанчылыг идејалары әтрафында бирләшди. Үмуммилли Лидерин мүдриклији вә гәтијјәти сајәсиндә Азәрбајчанда вәтәндаш гаршыдурмасына бирдәфәлик сон гојулду, өлкә хаосдан, сијаси чәкишмәләрдән, сосиал-игтисади бөһрандан хилас олду. Азәрбајчан мүстәгил, демократик, һүгуги вә дүнјәви дөвләт кими инкишаф етмәјә башлады. Республиканын гаршысында дуран проблемләр мәрһәләләрлә һәлл олунду, әмин-аманлыг, сијаси сабитлик јаранды. Ичтимаи-сијаси, сосиал-игтисади, елми вә мәдәни һәјатда әсаслы дөнүш башланды, халгын бүтөвлүјү, һәмрәјлији, милли бирлији тәмин едилди, Азәрбајчанын дүнја бирлијинә интеграсијасы башланды.

Үмуммилли лидер Һејдәр Әлијевин 1993-чү ил ијунун 15-дә Азәрбајчанда һакимијјәтә гајыдышы дөвләтчилик тарихинин шанлы сәһифәсини тәшкил едир. Гәдирбилән Азәрбајчан халгы бөјүк хиласкарынын хидмәтләрини унутмур вә һәр ил 15 Ијун - Милли Гуртулуш Күнүнү јүксәк әһвал-руһијјә илә гејд едир.

Һазырлады: Таһир Салеһ

ОХУ ИЛИНИН НӘТИҸӘЛӘРИ

2019-2020-ҹи оху или артыг ҝеридәдир. Демәли өтән илин әлдә олунмуш нәтиҹәләри һагда да данышмаг олар. Елә бу мәгсәдлә Дәрбәнд рајонунун нисбәтән бир о гәдәр дә чох олмајан тарихә малик олан, лакин бу аз мүддәтдә әрзиндә мүәјјән тәҹрүбә топламыш тәһсил оҹагларындан олан Рүкәл кәнд әсас үмумтәһсил мәктәбинин директору Шихһејдәров Шихһејдәр Дашдәмировичлә мүсаһибәмиз дә бу мәсәлә һагғындадыр.

Хатырладым ки, Шихһејдәр Шихһејдәров 5 илдән артыг Рүкәл әсас үмумтәһсил мәктәбинин директору вәзифәсиндә ишләјир, ихтисасҹа Азәрбајҹан дили вә әдәбијјаты мүәллимидир. Артыг, демәк олар ки, бу мүддәт әрзиндә өзүнү габилијјәтли бир тәшкилатчы рәһбәр кими ҝөстәрмиш вә лазыми тәҹрүбә әлдә етмишдир.

Рүкәл әсас үмумтәһсил мәктәби рајонумузун тәһсил оҹаглары сырасында өзүнәмәхсус јер тутур вә бунлары нәзәрә алараг, Шихһејдәр мүәллимлә мәктәбин өтән оху илиндә әлдә етдији наилијјәтләрдән вә проблемләр һагда таныш олмаг мәгсәдилә ҝөрүшдүк.

- Шихһејдәр мүәллим, мүмкүнсә мәктәбин 2019-2020-ҹи оху илиндә әлдә етдији наилијјәтләр барәдә данышасыныз.

-Гејд етмәлијәм ки, Рүкәл әсас үмумтәһсил мәктәби рајонумузун өзүнәмәхсус јер тутан тәһсил оҹагларындандыр. 2020- ҹи илдә мәктәбимизин јаранмасындан 16 ил өтүр вә бу аз мүддәтдә, бизим дә мүәјјән гәдәр наилијјәтләримиз вар.

2019-2020-ҹи оху илиндә 26 нәфәрдән ибарәт педагожи коллектив 114 шакирдин тәлим-тәрбијәси илә мәшғулдур. Һәр ил олдуғу кими өтән оху илиндә әлдә олунмуш наилијјәтләри, бурахылмыш сәһвләри, мүасир тәһсил системиндә әлдә олунмуш јениликләри нәзәрә алараг тәдрис планы һазырламышыг. Бүтүн иш просесимиз бу плана әсасланыр. Илин әввәлиндә, фикримизә белә ҝәтирә билмәздик ки, сон вахтлар бүтүн дүнјаны, о ҹүмләдән өлкәмизи өз ҹәнҝинә алмыш коронавирус епидемијасы башга саһәләрлә бирҝә тәһсилә дә мүәјјән тәсирини ҝөстәрәҹәк. Дистант тәһсил нә дәрәҹәдә ҹәмијјәтимизин тәләбләринә ҹаваб верир, билмирик, лакин бир мәсәләни әминликлә дејә биләрик ки, мүәллим – шакирдин әјани мүбадиләсини һеч нә әвәз едә билмәз.

-Фикринизҹә, кечән оху илләрин нәтиҹәләри илә мугајисәдә, 2019-2020-ҹи оху илинин ҝөстәриҹиләри арасында һансы охшар вә фәргли ҹәһәтләр вар?

- Үмумијјәтлә һәјатда һәр шеј мугајисә васитәсилә дәрк олунур. Кечән вә ондан әввәлки илләрин нәтиҹәләринә диггәт јетирсәк, онда там әминликлә дејә биләрәм ки, уғурларымыз ҝөз габағындадыр, 2016- 2017-ҹи, 2017-2018-ҹи, 2018-2019-ҹу оху илләриндә ӘДИ нәтиҹәләри үзрә (әсасән рус дили вә ријазијјат) ҝөстәриҹи 90 фаиз иди. 2019- 2020-ҹи илдә исә пандемија уғбатындан имтаһанлар ләғв едилди. Дүздүр, өтән илләрдә ӘДИ рус дили вә ријазијјатла јанашы биолоҝија, тарих, ҹәмијјәт биликләри кими фәннләр үзрә дә имтаһан верилмишди, лакин нәтиҹәләр бир о гәдәр дә дә гәнаәтбәхш дејилди. Гејд етмәк лазымдыр ки, нәтиҹәләрә ики форматда диггәт јетирсәк, јәни ӘДИ ајрыајрылыгда даһа дүзҝүн олар. ӘДИ нәтиҹәләри һеч дә пис дејил, лакин архајынлашмаг олмаз. Әлдә олунмуш нәтиҹәләр, әлбәттә ки, коллективимизин бирҝә сәјләринин бәһрәсидир, она ҝөрә дә ҝүҹүмүзү сәфәрбәр етмәли, гој јени оху илиндә мәктәбимиз јени зирвәләри фәтһ етсин, чүнки артыг дүзҝүн истигамәт ҝөтүрмүш, тарихән әлдә олунмуш тәһсил әнәнәләринә әсасланан тәдрис оҹағымыз буна лајигдир. Бунунла белә үзәриндә ишләмәк тәләб олунан мәсәләләр да вар, мәсәлән 9-ҹу синифләр ҹәмијјәт биликләри фәнниндән илк имтаһан мәрһәләсиндә 16 шакирддән, 4 нәфәри гејри-кафи гијмәт алмышды, јалныз әлавә имтаһан вахтында бу сәһви дүзәлтмәк мүмкүн олмушду. Бөјүк тәәссүфлә гејд етмәлијәм ки, бир сыра фәннләрдән: ҹәмијјәт биликләри, биолоҝија, тарих фәннләри үзрә нәтиҹәләримиз әввәл зәиф иди, шакирдләримизин бу фәннләрдән билик сәвијјәси аҹиз иди вә онларын тәдриси үзрә иш, һабелә дүзҝүн истигамәт ҝөтүрүлмәмишди.

Сөзсүз ки, бу фәннләри тәдрис едән мүәллимләрлә ҹидди иш апарылмалыдыр ки, ҝәләҹәкдә белә сәһвләрә јол верилмәсин.

2019-2020-ҹи илдә мәктәбимизин шакирдләри фәннләр үзрә (тарих, ријазијјат, Азәрбајҹан дили вә әдәбијјат) олимпиадаларда мунисипал мәрһәләдә 2-3 ҹү јерләри тутмушлар, мүхтәлиф номинасијалар үзрә мүсабигәләрдә уғур газанмышлар, бу әлбәттә ки, фәрәһләндириҹи һалдыр.

Рүкәл үмумтәһсил мәктәбинин чохлу пешәсини севән, бачарыглы мүәллимләримәктәбин ријазијјат мүәллими Б.Бајрамов, рус дили вә әдәбијјат мүәллими Н.Мәҹидов, ибтидаи синиф мүәллимләри Б.Һәмдуллајев, Г.Муслимов вә башгаларыдыр.

2019-2020-ҹи оху илинин ҝөстәриҹиләринә ҝөрә мәнимсәмә 1-4 синифләрдә:100, кејфијјәт-43; 5-9 синифләрдә- 100,- 45, үмумиликдә мәктәб үзрә-100, 54 фаиздир.

-Шихһејдәр мүәллим, ҝөрүнүр ки, оху илинин нәтиҹәләри сизи там гане етмир, сизҹә, ҝәләҹәкдә бу ҹүр сәһвләрин олмамасы үчүн нә етмәк лазымдыр?

-Мәлумдур ки, һәр ил тәһсил системиндә чохлу дәјишикликләр баш верир. 2019-2020-ҹи оху илиндә мәктәбимиздә бир сыра јени курслар тәтбиг олунмушду, бунунла јанашы мәктәб компонентинә ајрылмыш саатлары әсасән рус дили, ријазијјат, биолоҝија, кимја ҹәмијјәт биликләри кими фәннләрә вермишдик, әлавә дәрнәк саатлары ајырмышдыг, лакин ҝөрдүјүмүз кими истәдијимиз нәтиҹәни әлдә едә билмәдик. Ону да демәлијәм ки, оху или әрзиндә сынаг имтаһан ишләри апардығымыз вахтда ҝөстәриҹиләримиз јахшы олса да, сон нәтиҹәләр бизи мәјус етди.

Бир сөзлә, белә бир гәнаәтә ҝәлмәк олар ки, зәиф нәтиҹәләр олан фәннләр үзрә иш дәјишмәлидир, һәмин фәннләри тәдрисилә мәшғул олан мүәллимләр өз һазырлыг сәвијјәсини галдырмалыдыр, онларын тәкмилләшмә курсларына ҹәлб олунмалары да тәләб олунур вә бирҝә бу сәһвләри дүзәлтмәлијик.

Имтаһанларын нәтиҹәләри, апарылмыш диогностик јохлама ишләринин ҝөстәриҹиләри мүәллимләримизин гаршысында да бир чох чатышмајан ҹәһәтләри дә ашкар етди, онлары иш просесиндә дәјишикликләр етмәсини бир даһа актуаллашдырды.

Бу һеч дә педагожи коллективимизин потенсиалынын зәиф олмасы демәк дејилдир, садәҹә бу имканларын дүзҝүн сәмтә јөнәлтмәсини лабүд едир. Иш просесиндә мүасир тәһсил системиндә әлдә олунмуш наилијјәтләри, инновасија үсулларыны тәтбиг етмәлијик. Артыг һамыја бәллидир ки, 2018-2019-ҹу оху илиндән башлајараг шакирдләрин гијмәтләндирилмәси електрон ҝүндәликләрә көчүрүлүр, беләликлә валидејнләримиз өз өвладларынын неҹә охудугларыны евдә отурараг изләјә биләҹәкләр, бунунла белә унутмамалыјыг ки, мәктәб-мүәллим- валидејн үнсијјәти һеч дә кәсилмәмәлидир – бу фактор тәлим-тәрбијә просесинин башлыҹа амилидир.

Тәһсил системиндә апарылан јениликләри иш просесиндә истифадә етмәк, шакирдләрин мүасир тәләбләр сәвијјәсиндә үјғун һазырламаг- үмумиликдә тәдрис просесинин ана хәттини тәшкил едир.

Бир сөзлә, тәкмилләшмә просесинин һеч дә һәдди јохдур. Гүрурла дејә биләрәм ки, мәктәбимиздә бүтүн мүәллимләр өз ихтисасы үзрә ишләјир, башга ихтисаслары олан мүәллимләримиз дә јенидән тәкмилләшмә курсларында тәһсил алмышлар.

Сонда Шихһејдәр мүәллимә, мараглы мүсаһибә үчүн миннәтдарлыг билдирмәк истәјирәм. Она, онун симасында бүтүн Рүкәл әсас үмумтәһсил мәктәбинин педагожи коллективинә мәһкәм ҹан сағлығы, ишләриндә мүвәффәгијјәтләр арзу едирәм.

С. КҮЛМӘҺӘММӘДОВА

ҜӘЛӘБӘ- 75

22 ИЈУН ҺҮЗН ВӘ КӘДӘР ҜҮНҮДҮР

1941-ҹи ил ијун ајынын 22-дә фашист Алманијасы Советләр өлкәсинә хаинҹәсинә басгын етди. Бу мүһарибәдә Дағыстанын, о ҹүмләдән Дәрбәнд рајону вә шәһәринин мәрд оғул вә гызлары да фашизм үзәриндә гәләбә газанылмасында фәал иштирак етмишләр. Онларын мәрдлијинин вә иҝидлијинин ифадәси иди ки, јүзләрлә дәрбәндли мүһарибәнин башландығы илк ҝүндән дөјүш ҹәбһәсинә јолланмышды. Арха ҹәбһәдә галанлар исә јашлы кишиләр вә гадынлар иди. онлар дөјүшә ҝедәнләри әвәз етмәк үчүн бүтүн гүввәләри илә чалышырдылар. Бу да ганлы-гадалы дөјүшләрдә вурушан, доғма торпаг, Ана Вәтән үчүн ҹанларыны белә әсирҝәмәјән, гәләбә чалмаг әзми илә дүшмәнә ҹидди зәрбәләр вуран иҝид һәмјерлиләримизә мәнәви ҝүҹ вә гүввәт верирди.

Бәли, ијунун 22-дә мүһарибәнин башланмасынын 79 или тамам олур. Ушаг вахты јај тәтилиндә бабамҝилә ҝедәндә узун илләр кәнд мәктәбиндә чалышмыш нәнәм Адилә (Аллаһ бүтүн өләнләрә рәһмәт еләсин!) бизи башына јығыб олуб-кечәнләрдән данышаркән дејәрди: «Еһ, ҝетсин о ҝүнләр бир даһа гајытмасын. Ушаглығымыз аҹлыг илләринә дүшмүшдү. Һеч дојунҹа чөрәк јемирдик. Чүнки јох иди, талонла верилирди. Анам һәр ҝеҹә ағлајырды, ахы онун ики гардашы- Ҹәбрајыл вә Микајыл да мүһарибәјә ҝедиб, гајытмамышдылар».

Нәнәм данышдыгҹа көврәлирди, «һәјатын гәдрини билин, јахшы охујун, сизинчүн һәр ҹүр шәраит вар. Шүкүр Аллаһа ки, милјонларла инсанын һәјатыны удан о мүдһиш, ганлы мүһарибә баша чатды. Гәләбә уғрунда мүбаризәдә фәаллыг ҝөстәрән, сағламлығыны итирән, ганлы дөјүш мејданларыны архада гојараг, өз доғма ел-обасына синәси орден вә медалларла гајыдан һәмјерлиләримиз Вәтәндә ҝүл-чичәклә гаршыландылар. Анам исә өләнә кими ҹәбһәјә ҝедән ҹаван гардашларынын јолуну ҝөзләди»,- дејирди.

Бу ҝүн шәһәримиздә вә рајонумузда мүһарибә ветеранларын сыралары олдугҹа сејрәлмишдир. Сағ галанлары исә гајғы илә әһатә олунмушлар, онлара бөјүк еһтирам вә һөрмәт вардыр. Онларын дөјүшләрдә ҝөстәрдикләри рәшадәт, мүһарибәдән сонракы бәрпа вә гуруҹулуг илләриндә чәкдикләри зәһмәт Вәтәнә хидмәт нүмунәси бизим үчүн һәјат дәрсидир. Вәтәни севмәк, доғма јурд, доғма оҹаг үчүн ҹаныны белә әсирҝәмәмәк һәр биримизин мүгәддәс борҹудур. Биз бу дәрси мәнимсәјәрәк өзүмүздән сонраки нәсилләрә өтүрмәлијик.

Гој бир даһа мүһарибә олмасын, көрпә, фидан балалар топ, түфәнҝ сәси ешитмәсин. Дүнјамызда әмин-аманлыг, сүлһ бәргәрар олсун, инсанлар бир-бири илә меһрибан даврансын, АМИН!

Кәмалә АҒАКИШИЈЕВА

12 ӨЛКӘДӘН ҺӘРБЧИЛӘР ҜЕДИБ

Кечмиш совет республикалары, о ҹүмләдән Азәрбајҹан вә еләҹә дә Сербија, Монголустан вә Чин һәрбчиләри Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндә Гәләбәнин 75 иллији мүнасибәтилә тәшкил олунаҹаг парадда иштирак етмәк үчүн Москваја ҝедиб.

Нуһҹихан информасија мәркәзи хәбәр верир ки, бу барәдә журналистләрә Русија Гуру Гошунларынын команданы, орду ҝенералы Олег Салјуков мәлумат вериб. О, билдириб ки, 12 өлкәдән ҝәлмиш һәрбчиләр Москва әтрафындакы «Алабино» полигонунда парада һазырлыг кечибләр.

Гәләбә парады ијунун 24-дә Москва вахты илә саат 10:00-да башлајаҹаг. Бүтөвлүкдә Русијанын мүхтәлиф шәһәрләриндә кечириләҹәк һәрби парадда 64 миндән чох һәрбчи, 2,4 мин һәрби техника, 20 суалты, суүстү вә һәрби ҝәминин иштирак едәҹәји ҝөзләнилир. Тәјјарәләр вә һеликоптерләр Москванын Гызыл мејданы үзәриндән учмаг үчүн 8 аеродромдан һаваја галхаҹаглар.

КОРОНАВИРУС ҮЗРӘ ТЕСТ КЕЧИРИЛИБ

ДР сәһијјә назирлијинин тәшәббүсү илә республика әмәк вә сосиал инкишаф назирлијиндә әмәкдашларын тестдән кечирилмәси үчүн мобил лабориторија тәшкил едилмишдир. Республика диагностика мәркәзинин тибб ишчиләри сәһәр тездән тестдән кечмәк үчүн лабораторијаја ҝәлмиш вә артыг нәтиҹәләри тәгдим етмишләр.

Гејд едәк ки, јени коронавирус инфексијасына гаршы мүбаризә Роспотребнадзорун епидемиолоҝија вә ҝиҝијена үзрә мәркәзи базаларда дөвләт сәһијјә тәшкилатларынын вә фәрди лабораторијаларын коллективләри Русијанын бүтүн субјектләриндә фәалијјәт ҝөстәрир. Һазырда Русијада бир нечә тест системи гејдијјатдан кечмишдир ки, онлар да коронавирус инфексијасынын тәдгигаты үчүн мүһүм рол ојнајыр. Тест системи Русијада јени коронавирусун ашкар едилмәсинә максимал дәрәҹәдә өз реаксијасыны верәҹәкдир.

АҒЫЗДА ГУРУЛУГ ВӘ ЈАПЫШГАНЛЫГ ҺИССИ НӘДӘН ХӘБӘР ВЕРИР? – МҮСАҺИБӘ

“Бүтүн дүнјада олдуғу кими, Русијада да ән чох јајылан ендокриноложи хәстәликләр арасында биринчи јери шәкәрли диабет тутур. Бу хәстәлијин дүнја үзрә сүрәтлә јајылмасы, илдән илә чаванлашмасы һәким олараг мәни чох нараһат едир.

www.derbend.ru һәким-ендокринолог Наталја Јежова илә мүсаһибәни тәгдим едир:

- Шәкәрли диабет хәстәлији олан вәтәндашларын сајы артырмы?

- Тәәссүф ки, өлкәмиздә минләрлә инсан шәкәрли диабетдән әзијјәт чәкир. Нәзәрә алын ки, диагностика олунмајан, гејдијјата дүшмәјән минләрлә шәкәрли диабет хәстәси вар. Тәәссүф ки, бу сәбәбдән статистик рәгәмләр һеч вахт дәгиг олмур.

- Хәстәлик илкин мәрһәләдә ашкарланарса, ағырлашманын гаршысыны алмаг олармы?

- Бәли, әлбәттә. Шәкәрли диабетдән өнчә предиабет (шәкәр өнү) адландырдығымыз мәрһәлә вар. Хәстәлик бу мәрһәләдә ашкарланарса, онун шәкәрли диабетә кечмәсинин гаршысыны алмаг мүмкүндүр. Лакин шәкәрли диабетә кечмәси дә истисна едилмир. Мүаличәләрә еркән башланыларса, инсанларын шәкәрә тутулмасы һаллары нисбәтән азалар. Өз практикамда јашадығым бир мәгамы дејә биләрәм. Инсанлар шәкәр хәстәлијини гәбул етмәкдә чәтинлик чәкирләр. Бу сәбәбдән һәкимә кеч мүрачиәт едирләр. Бу да өз нөвбәсиндә мүаличә просесинә негатив тәсир көстәрир.

- Хәстәлијин илкин симптомлары һансылардыр?

- Пасијентләрдән ән чох ешитдијимиз шикајәтләр “тез-тез сусајырам”, “ағзымда санки палчыг вар” ифадәләридир. Биз бунлары илкин симптом кими гијмәтләндиририк. Ағызда гурулуг, јапышганлыг һисси олур, јаваш-јаваш чәки итирилир, ајагларда јорғунлуг вә ағры һисси олур. Бу кими нараһатлыглары олан шәхсләр кечикмәдән мүтәхәссисә мүрачиәт етмәлидир.

Чүнки диабетин ағырлашмыш формалары да бир-бириндән фәргли олур. Елә кечикмиш мәрһәлә олур ки, биз ону мүаличә илә бәрпа едә, шәкәри стабил сахлаја билирик. Амма мәсәлән, бөјрәк чатышмазлығы, үрәк чатышмазлығы олан хәстәләрдә ағырлашмалар заманы әлимиздән чох шеј кәлмир. Бу сәбәбдән, риск групунда олан инсанлар ил әрзиндә бир вә ја ики дәфә анализ вериб ганда шәкәрин мигдарыны јохлатмалыдырлар.

- Шәкәрли диабет чаванлашыр дејә биләрикми?

- Чох тәәссүф ки, бәли. Биринчи тип шәкәрли диабет хәстәләринин сајы үмуми шәкәрли диабет хәстәләринин сајынын 5 фаизини тәшкил едир. Бу һеч дә аз рәгәм дејил. Даһа чох раст кәлинән исә икинчи тип шәкәрли диабетдир. 10 ил әввәлә гәдәр икинчи тип шәкәрли диабет хәстәлији 40-45 јаш арасы шәхсләрдә мүшаһидә олунурдуса, бу күн ушаг вә кәнчләрдә дә һәмин хәстәлијә раст кәлинир.

- Кәнчләр чох заман шәкәр хәстәси олдугларыны јахынларындан кизләдирләр. Сизчә, буна сәбәб нәдир?

- Үмумијјәтлә, диабет хәстәләри буну психоложи олараг гәбул едә билмирләр. Она көрә дә, һәмишә дејирәм ки, чәмијјәтдә бүтүн хәстәликләр барәдә инсанларын даһа кениш мәлумата еһтијачы вар. Хәстәлијин мүаличәсиндә инсулиндән истифадә едилир. Әслиндә, бурада гејри-ади һеч нә јохдур. Буна көрә дә, бу тип хәстәләрин психологла мәсләһәтләшмәси өнәмлидир.

Билмәк лазымдыр ки, биринчи тип шәкәрли диабет иммуноложи тәрәфдән организмдә аутоиммун чисимчикләрин агрессив һәрәкәтләри, мәдәалты вәзин фәалијјәтинин сырадан чыхмасы сәбәбиндән мејдана кәлир. Икинчи тип шәкәрли диабет исә сонрадан газанылмыш һесаб олунур. Һәр ики һалда хәстәјә ујғун олан мүаличә үсулу сечилир вә о мүтәмади олараг һәким-ендокринологун нәзарәтиндә сахланылыр. Кәнчләр хәстәлији гәбул едәрәк, мүаличә просесини дүзкүн апарсалар, узун илләр һеч бир ағырлашма олмадан нормал һәјат тәрзинә давам едә биләрләр.

- Шәкәрли диабетдән тамамилә сағалмаг мүмкүндүрмү?

- Тәәссүф ки, бу күнә гәдәр белә бир факт гејдә алынмајыб. Истәр биринчи тип, истәрсә дә икинчи тип шәкәрли диабет хәстәлијиндән тамамилә сағалмаг олмур. Икинчи тип шәкәрли диабет јүксәк дәрәчәли пијләнмә илә мүшаһидә олунарса, мүасир чәрраһи үсулларла буну арадан галдырмаг олур. Әмәлијјатдан сонра бәзи хәстәләрдә ајларла, һәтта илләрлә хәстәлијин һеч бир әламәти олмур, јәни хәстәлик ремиссија мәрһәләсиндә олур. Ону да гејд едим ки, өлкәмиздә шәкәрли диабет хәстәләри өдәнишсиз дәрман васитәләри илә тәмин олунур. Ејни заманда, сатышда диабет хәстәләри үчүн кифајәт гәдәр күчлү, еффектив дәрман препаратлары вар.

- Бу хәстәлик һансы органлары сырадан чыхарыр?

- Демәк олар ки, шәкәрли диабет сында еколожи амилләри да гејд етмәк лазымдыр. Бундан башга, проблемләрдән бири дә истеһлак едилән гидаларын тәркибиндә нормадан артыг кимјәви маддәләрин олмасыдыр.

- Ендемик зоб нә демәкдир?

- Бу мәхсуси олараг республика әразисиндә јод азлығы олан бөлкәләрдә јашајан инсанларда раст кәлинир. Һәр һансы конкрет әразијә хас олан “зоб”а “ендемик зоб” дејилир. Һәмин әразидә јашајан инсанларын организминдә јод чатышмазлығы олур. Лакин сон дөврләр “ендемик зоб”лар о гәдәр дә актуал дејил. Чүнки күндәлик истеһлак етдијимиз гидаларын тәркибиндә, еләчә дә су вә һава васитәсилә организм јода олан зәрури еһтијачыны өдәјир. “Ендемик зоб” мүшаһидә едилән хәстәләрә јод

- Бу күн ендокриноложи хәстәликләр арасында ән чох һансылар кениш јајылыб?

- Биринчи нөвбәдә шәкәрли диабет, даһа сонра галханвари вәзинин хәстәликләри.

- Шәкәрли диабет нәдән јаранныр?

- Шәкәрли диабетин јаранмасына илкин сәбәб пијләнмә, отураг һәјат тәрзидир. Үмумијјәтлә, бу күн шәкәрли диабет хәстәләри арасында һәр 10 нәфәрдән 9-у икинчи тип шәкәрли диабетдән, бири исә биринчи тип диабетдән әзијјәт чәкир. Инсанларын јағлы гидалара үстүнлүк вермәси сағламлыға хүсусилә чидди зәрбә вурур. Артымын сәбәбләри исә инсанларын нормадан артыг отураг һәјат тәрзи кечирмәси, сағлам гидаланмамасы, идманла мәшғул олмамасы, стрес, “фастфоод” типли һазыр гидалардан чох истифадә етмәсидир. Физики активлик јохдурса, организмдә пијләнмә даһа сүрәтлә кедир. Пијләнмә өзүнү јалныз көзлә көрүләчәк дәрәчәдә артыг чәки илә көстәрмир. Бу просес дахили органларын да функсијасыны позур.

- Бу хәстәликдә кенетика нә гәдәр рол ојнајыр?

- Әлбәттә, бурада кенетик амилләрин да ролу вар. Шәкәрли диабетин јаранмасында ирси мејиллилик мүһүм әһәмијјәтә маликдир. Диабетин ики типи вар: биринчи вә икинчи. Биринчи тип шәкәрли диабет үмуми шәкәр хәстәликләринин 5 фаизини тәшкил едир. Бу хәстәлик аутоиммун мәншәлидир. Биринчи тип шәкәрли диабетин јаранмасы пијләнмә вә физики активлијин олмамасы илә әлагәли дејил.

Ән чох мүшаһидә едилән стрес, калорили гида, газлы, рәнкли ичкиләр вә пассив һәјат тәрзи сәбәбиндән мејдана кәлән икинчи тип шәкәрли диабетдир. Әкәр бир аиләдә ата, ана, баба, нәнә, бачы-гардашда шәкәрли диабет варса, һәмин шәхсләрин бу хәстәлијә тутулма риски дикәрләринә нисбәтән даһа чохдур. Бундан әлавә, инсанларын истифадә етдији бәзи дәрман препаратлары бу хәстәлијин јаранмасына сәбәб ола билир.

бүтүн организмин функсијасыны поза билир. Примитив мисал чәким. Бир стәкан чаја бир нечә гашыг шәкәр тозу әлавә едирсиз. Нормадан артыг әлавә едилән шәкәр сују гатылашдырыр. Гатылашанда исә маје тәбии олараг ағырлашыр. Ганда да шәкәрин мигдары нормадан артыг олдугда гатылашма баш верир. Нәтичәдә, организмин суја тәләбаты артыр. Ган дөвранынын позулмасы исә бүтүн органларын - үрәк-дамар системинин, бөјрәкләрин, көзләрин, синир системинин, дәринин вә с. функсијасыны позур.

- Бәс галханвари вәзинин хәстәликләри нечә? Даһа чох гадынларда, јохса кишиләрдә мүшаһидә олунур?

- Галханвари вәзинин хәстәликләри, үмуми көтүрсәк, даһа чох гадынларда раст кәлинир. Амма аутоиммун тиреоидит хәстәлији сон дөврләрдә кишиләрдә дә ашкарланмаға башлајыб.

- Бәс «зәһәрли зоб» нечә, чох јајылыб?

- Билирсиниз, ел арасында “зоб” кими билинән хәстәлик галханвари вәзинин хәстәлијидир. Боғаз уру (“зоб” хәстәлији) илк мәрһәләдә өзүнү бүрузә вермәдијинә көрә, хәстә узун мүддәт һеч бир нараһатлыг һисс етмир. Лакин бу хәстәликләр арасында “зәһәрли зоб” (токсики ур) инсанлары даһа чох горхудур. Гејд едим ки, “зәһәрли зоб” даһа чох кишиләрдә мүшаһидә едилир.

Галханвари вәзинин хәстәликләри шәкәрли диабетдән сонра даһа чох мүшаһидә едилир. Онлар арасында ән чох јајылан аутоиммун тиреоидит (Һашимото) хәстәлијидир. Галханвари вәзинин хәстәликләринин бир нечә нөвү вар. Онлара диффуз токсики ур (Грејвс) вә ја дүјүнлү, ендемик вә ја спорадик, аутоиммун тиреоидит, галханвари вәзинин хошхассәли вә бәдхассәли шишләри дахилдир. Бу хәстәликләрин һәр бири фәргли формаларда галханвари вәзинин функсијасыны поза билир.

Ән чох раст кәлинән аутоиммун тиреоид (Һашимито) хәстәлијидир ки, үч функсионал мәрһәлә - һипертиреоз, еотиреоз, һипотиреоз мәрһәләләри мүшаһидә едилир. Тәәссүф ки, хәстәләр даһа чох хәстәлијин һипотериоз мәрһәләсиндә мүрачиәт едирләр.

- Бунун јаранмасынын сәбәби мәлумдурму?

- Үмумијјәтлә, аутоиммун тиреоидит хәстәликләринин јаранмасынын конкрет сәбәби бәлли дејил. Лакин организмин иммун системиндә јарана биләчәк һәр һансы проблем бу хәстәлијин јаранмасына шәраит јарада билир.

Хәстәлијин јаранмасына даһа чох тәкан верән мәгамлар арасында еколожи амилләри...

тәркибли дәрман препаратлары илә мүвафиг мүаличә тәјин едилир.

Аутоиммун тиреоидит (Һашимото хәстәлији) кими хәстәлик исә јод чатышмазлығы илә әлагәли олмадығына көрә, һәмин хәстәләрә јод мүаличәси тәјин етмәк мәгсәдәујғун дејил. Бу хәстәләрә јод тәркибли дәрман препаратларынын јазылмасы аутоиммун агрессијасыны артыраг, хәстәлијин кедишатына мәнфи тәсир көстәрә биләр.

- “Зоб”ун чәрраһи әмәлијјатла көтүрүлмәси тәһлүкәлидирми?

- Бу, мәрһәләдән асылыдыр. Тибби көстәришләр, протоколлара ујғун олараг хәстәнин чәрраһи әмәлијјата көндәрилмәсинә гәрар верилә биләр. Галханвари вәзинин әтрафында бир чох вәзиләр вар. Әмәлијјат олунса да, һәким максимум чалышмалыдыр ки, сағлам вәзиләр кәсилмәсин. Онлар организмдә калсиумун мигдарыны тәнзимләјир, сүмүкләрин сағламлығыны идарә едән паратһормон ифраз едир. Бу вәзиләрин көтүрүлмәси организм үчүн чидди зијан верә биләр. Јахшы олар ки, мүмкүн гәдәр дәрман мүаличәсинә үстүнлүк верилсин.

- Бәдхассәли шишләрин олмасы нечә, тез-тез мүшаһидә едилирми?

- Галханвари вәзидә мүшаһидә едилән онколожи хәстәликләр чох зәиф инкишаф едир. О гәдәр зәиф инкишаф едир ки, биз буну чох вахт һәјати риск һесаб етмирик. Еһтијач олдуғу һалда биопсија көтүрүлүр, зәрури бүтүн јохламалар апарылыр. Чох надир һалларда галханвари вәзинин хәрчәнки өлүмлә нәтичәләнә биләр. Јалныз бир агрессив форма – медулјар хәрчәнк вар ки, нисбәтән агрессив инкишаф едир. Онкологлар бизим бу хәстәлији нормал гаршыламағымыза тәәччүбләнирләр.

- Һамилә гадынларда галханвари вәзинин хәрчәнки мүшаһидә олунарса, бу, ушаға нә кими тәсир көстәрә биләр?

- Әслиндә, һеч бир проблем олмур. Һамилә гадынларда бу хәстәлик мүшаһидә едиләрсә, биз доғуму көзләјирик. Даһа сонра мүаличәјә башлајырыг. Һормонларда һеч бир чидди дәјишиклик јохдурса, горхулу мәгам олмур. Бу һалда һамилә гадынлар анализ верир, әкәр һормонларда дәјишиклик мүшаһидә олунурса, мүвафиг дозада дәрманлар тәјин едирик. Галханвари вәзинин хәрчәнки ашкарланарса, чәрраһи әмәлијјата еһтијач оларса, биз ону һамиләлијин үчүнчү триместриндә әмәлијјат едә билирик. Мәним тәчрүбәмдә јалныз бир хәстәдә һамиләлик дөврүндә ашкарланан галханвари вәзинин хәрчәнки әмәлијјатла көтүрүлүб.

АБУНӘ-2020

ҺӨРМӘТЛИ ОХУЧУЛАР!

Республика ичтимаи-сијаси гәзети олан «Дәрбәнд» гәзетинә 2020-чу ил үчүн абунә јазылышы давам едир. Гәзетә рабитә шөбәсиндә вә редаксијада (әкәр редаксијадан јазыларсыныза, онда бу заман гәзетин гијмәти 253,50 рубл олачагдар) абунә јазыла биләрсиниз.

Бир илә – 507,00 рублдур.

Индекс – 1 иллији 63242, 6 ајлығы 51341

БАШСАҒЛЫҒЫ

«Дәрбәнд» ичтимаи-сијаси республика гәзетинин коллективи гәзетин әмәкдашы Һачыкәрим Кәримова, јахынларына вә доғмаларына әзиз гардашы

ХАЛИДДИНИН

вәфаты мүнасибәтилә кәдәрләндикләрини билдирир вә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

Аллаһ рәһмәт eләсин, гәбри нурла долсун!

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.А.АҒАКИШИЈЕВА

Шөбә редакторлары:
Т.Т.ҺАЧӘЛИЈЕВ
Т. С. ҺАЧӘЛИЈЕВ

Мүхбирләр:
Һ.Һ. КӘРИМОВ
С.П.КҮЛМӘҺӘММӘДОВА
А.Г.МӘММӘДОВА
К.А.АҒАКИШИЈЕВА

Еһм оператору
А.Ј.АҒАКИШИЈЕВА

Баш бухалтер
М. И.РӘҺИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ НӘШРИЈЈАТЫН ҮНВАНЫ:

368600, Дағыстан Республикасы, Дәрбәнд шәһәри, Ленин күчәси, 35 б.
тел.-факс (240) 4-73-59,
факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш редактор 898948556030, үмуми шөбә 89280562728

«Типографија-М» ММЧ-дә чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны Дәрбәнд шәһәри, С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын кејфијјәти барәдә мәтбәәјә мүрачиәт едә биләрсиниз.

Рабитә, информасија технолоҝијалары вә күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија васитәләринин гејдијјаты һаггында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, информасија технолоҝијалары вә Күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт идарәси.
ПИ № ТУ05-00349 01 декабр 2016.

Материалларда кедән фактлар үчүн мүәллифләр мәсулијјәт дашыјырлар. Мүәллифләрин мөвгеји илә редаксијанын мөвгеји ујғун кәлмәјә биләр.

Индекс: 1 иллији 63242
6 ајлығы 51341
Чапа имзаланды:
Чәдвәлә көрә
18. 06. 2019.
Фактики олараг 9.30
Саат 10.00
Тираж 2000
Сиф. №